

Pedagojik Formasyon Programına Devam Eden Tarih Öğretmen Adaylarının Gözüyle Türk Dünyası Temel Değerleri: Fatih Eğitim Fakültesi Örneği

İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU*

Ebru DEMİRCİOĞLU**

İnanç GENÇ***

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Pedagoji Programı'na devam eden tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası değerleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışma, nitel araştırma desenine göre düzenlenmiş olup veriler açık-uçlu anket aracılığıyla toplanmıştır. İlgili literatür ve araştırma sorusu ışığında geliştirilen ve pilot çalışma sonrası son şekli verilen veri toplama aracı, 46 kız 43 erkek olmak üzere toplam 89 öğretmen adayına uygulanmıştır. Anket verileri betimsel analiz tekniği ile değerlendirilmiştir.

* Prof. Dr., Dekan, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi.

E-mail: demircioglu61@yahoo.com

** Doç. Dr., Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Fatih Eğitim Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi. **E-mail:** isiginkizi@yahoo.com.tr

*** Eğitim Uzmanı, ÇSGB, Trabzon. **E-mail:** inancgenc@yahoo.com

Makale Gönderim Tarihi: 30.11.2017 - **Makale Kabul Tarihi:** 09.10.2018

Elde edilen veriler ışığında öğretmen adaylarının değer kavramını tam anlamıyla tanımlayamadıkları, Türk Dünyası kavramını da coğrafya merkezli olmak üzere; coğrafya, nüfus, dil ve kültür bağlamında açıkladıkları belirlenmiştir. Türk Dünyası'nın temel değerleriyle ilgili, adayların ilk beş tercihi ise; bağımsızlık, adalet, vatan sevgisi, hoşgörülü olma ve din olmuştur. Türk Dünyası'nın temel değerleri arasında gösterilen; aile birliği, sevgi, saygı, estetik, temizlik, sağlıklı olmaya özen gösterme, sorumluluk, bilimsellik, misafirperverlik, onurlu olma, dayanışma, cömertlik ve yardımseverlik gibi değerlerden ise haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarih eğitimi, Türk dünyası, Değer, Tarih öğretmen adayı.

Giriş

Türk Dünyası, 1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Türk Cumhuriyetleri'nin ortaya çıkmasıyla beraber gerek basında ve gerekse akademik yazında sıkça kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015; Ünal ve Özmen, 2012). Geçen asrın sonunda bu kavramın ülkemizde sıkça kullanılmasına karşın, kavramla ilgili kesin ve net bir tanım yapılamamaktadır. Bunun temel sebebi, tarihsel süreç içerisinde Türklerin çok farklı coğrafyalarda yaşamaları ve bu coğrafyaların bir kısmını yurt tutmalarıdır. Bu sebeple Türk Dünyası'nın sınırlarını kesin olarak çizmek ve bu kavramın içeriğini doldurmak zorlaşmaktadır (Alım, 2009). Buna karşın, genel bir ifadeyle Türk Dünyası; Türkiye Cumhuriyeti, Balkanlar, Kıbrıs, Kerkük, Kırım, Doğu Türkistan, İran, Afganistan, Türk Cumhuriyetleri ve Rusya Federasyonu bünyesinde yer alan otonom muhtar bölgelerde yaşayan yaklaşık 300 milyonluk bir coğrafya olarak ifade edilmektedir (Andican, 1996; Özey, 2007). Siyasi, coğrafi ve nüfus bağlamında yapılan bu tanımlamanın yanında, Türk Dünyası kavramını Türk kültürünün yayıldığı coğrafya esas alınarak kültürel bir çerçevede de tanımlamak mümkündür (Gürsoy Naskali, 2007).

Türk Dünyası'nın dili, edebiyatı, tarihi ve coğrafyası ülkemizde akademik araştırmalara konu edilmiştir. Bu coğrafya ve kültür sahasında araştırılabilecek diğer bir konu da “değerler”dir. Türkler, tarihsel süreç içerisinde daha ziyade askeri yönleriyle ön plana çıksalar da yaşadıkları coğrafyalarda önemli bir kültürün temsilcileri olarak değerler üretmişlerdir. Türklerin çok farklı coğrafyalarda hüküm sürmeleri nedeniyle Türk kültürü ve değerlerinin izlerini geniş bir sahada görmek mümkündür. Türk kültürünü daha iyi tanımak için bu kültürün dayandığı değerlere yönelik çalışmalar bu alana önemli katkı sağlayacaktır.

Toplumların varlıklarını sürdürmede önemli rol oynayan değer, tanımlanması zor bir kavramdır. İlgili literatür incelendiği zaman, kavramla ilgili farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Değer; bir nesnenin, varlığın ya da faaliyetin, önemini belirlemeye yarayan soyut ya da somut ilke, bir şeyin değdiği karşılık, estetik yönden tanınan önem ya da üstünlük derecesi, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayış olarak tanımlanabilir (TDK, 2017; Demir ve Acar, 1997; Erdem, 2003; Öncül, 2000). Değerleri; muhteva (hoş, yararlı, kullanışlı), mantık (doğru), ahlak (iyi) ve sanat açısından (güzel) tasnifleyebiliriz (Bolay, 2013).

Değerlerin üretimi ve şekillenmesinde belirleyici olan temel unsurların başında kültür gelmektedir. Gudmundsdottir'e (1991) göre değerler tarihsel süreç içerisinde ortak yaşantı sonucu ortaya çıkan kültürün bir parçası olarak toplumları bir arada tutan ortak çıkarlar ve ortak kurallar bütünü halinde kültürün öğeleri üzerine kurulur ve bir tercihi ifade ederler. Bu bağlamda da Türkler, tarihsel süreçte yaşamlarını şekillendirirken çevrelerini anlamlandırarak birtakım tercihlerde bulunmuşlardır. Bu anlamlandırma ve tercih etme süreciyle değerler üretmişlerdir ve bu unsurlar, genel manada inançlar ve tutumlarla ilişkilendirilse bile çok daha kapsayıcı bir nitelik taşımaktadırlar (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Değerler bir milleti millet yapan unsurların başında gelmekte olup değerler olmaksızın milleti oluşturan bireylerin ortak bir bilinç oluşturmaları da mümkün değildir. Her toplum fertlerine aile, okul ve okul dışı ortamlar aracılığıyla kendi değerlerini ve kültürünü aktarır.

21. Yüzyıl'da küreselleşmeyle beraber yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişme ve değişimler toplumların değerlerinde erozyon meydana getirmiştir. Özellikle kitle iletişim araçları, internet ve sosyal medya sayesinde okul öncesinden yüksek öğretime kadar eğitim çağında olan gençler farklı kültürlerin etkisinde kalmışlardır. Bunun neticesinde yabancı kültürlerin yeme, içme, giyim ve düşünme şekillerini benimseyen genç nesiller kendi toplumunun değerlerinden uzaklaşmaya başlamışlardır. Bunun en güzel örneği olarak rahat kullanımı nedeniyle ilk olarak Amerikan kovboylarının kullandığı kot pantolonlarının yırtık şekilde üretilenlerinin dahi ülkemizde moda olması ve gençler arasında yaygın şekilde tercih edilmesi gösterilebilir. Ayrıca bize has bir ürün olan yoğurttan yapılan ayranın yerine kola gençler arasında daha fazla tercih edilmesi bu duruma diğer bir örnektir.

Değerlerde yaşanan bu erozyonu ülkemiz özelinde ve Türk Dünyası genelinde görmek mümkündür. Bu erozyon toplumun hayatında anahtar rol oynayan millet olma bilincini de zayıflatmaktadır. Bu çerçevede, ortak değerlerimizin korunması ve yarına aktarılabilmesi için akademik çalışmalar yapılmalıdır.

Özellikle Türk Dünyası'na özgü değerler araştırılmalı ve küreselleşme karşısında yok olmaya başlayan ortak değerler tespit edilmelidir. Bu değerlere eğitim programlarında yer verilerek bunların gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır (Artun, 2006).

Bu noktada sorulabilecek soru "Türk Dünyası değerlerinin neler olduğu?" sorusudur. Türk Dünyası değerlerinin neler olduğuyla ilgili olarak bize yol gösterecek temel öğelerden bir tanesi; edebi eserlerdir. Özellikle hikâyeler, dilin kültür taşıyıcılığı özelliğini yansıtmaması ve toplumun ortak değerleri hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir (Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011). Toplumumuzda Dede Korkut Hikâyeleri bu edebi ürünlerin başında gelmekte olup Türk Dünyası'yla ilgili kültürel öğelerin bir kısmını bünyesinde barındırmaktadır. Dede Korkut, bozkır hayatının geleneklerini ve törelerini çok iyi bilen bir Oğuz büyüğü olup-hikâyelerinde Türk ahlak ve törelerini, inançlarını ve kahramanlıklarını otantik olarak anlatmıştır (Gökyay, 1994). Hikâyeler Türklüğün milli kültürünü yansıtmakta, Türk'ün duygu, düşünce ve kültürünü göstermektedir (Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011). 12 eserden oluşan Dede Korkut hikayeleri şunlardır: Dirse Han Ođlu Boğaç Han, Salur Kazanın Evinin Yağmalanması, Kam Püre'nin Ođlu Bamsı Beyrek Destanı, Kazan Bey Ođlu Uruz Beyin Esir Olduğu Destan, Basat'ın Tepe Gözü Öldürdüđu Destan, Koca Duha Ođlu Deli Dumrul Hikayesi, Kanlı Koca Ođlu Kan Turalı Hikayesi, Kazılık Koca Ođlu Yiğenek Hikayesi, Beğil Ođlu Emren'nin Hikayesi, Uşun Koca Ođlu Seğrek Hikayesi, Salur Kazanın Tutsak Olup Ođlu Uruz'un Çıkarması Hikayesi ve İç Oğuz'a Dış Oğuz'un Asi Olup Beyrek'in Öldüđu Hikaye (Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011).

Dede Korkut Hikayelerinde yer alan değerle ilgili farklı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri Özbay ve Karakuş Tayşi (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili çalışma kapsamında Muharrem Ergin'in yayınlamış olduğu Dede Korkut kitabındaki 12 hikâye Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (6. ve 7. sınıflar) yer alan 20 değer bağlamında betimsel analize tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan bir dizi değer ortaya konulmuştur. Bunlar; adil olma, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, hoşgörü, sevgi, saygı, sorumluluk, sağlıklı olmaya önem verme, dürüstlük, bilimsellik, misafirperverlik, özgürlük, temizlik, vatan sevgisi, yardım severlik ve bağımsızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerler içinde hikâyelerde en sık tekrarlanan değerler saygı (38), sevgi (29), sorumluluk (17) ve dayanışmadır (16) (Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011). Dede Korkut hikâyelerinde yer alan değerleri belirlemeyi hedefleyen bir diğer çalışma ise Deveci, Belet ve Türe (2013) tarafından yapılmıştır. Doküman ince-

lemesi esasına dayanan bu çalışmada hikâyelerdeki değerler içerik analizine göre tespit edilmiştir. Bu çalışma sonucunda aile birliği, sevgi, dürüstlük, saygı, estetik, cesaret, onurlu olma, dayanışma, vatanseverlik, toplumsal değerler, dini değerler, cömertlik ve merhamet gibi değerler tespit edilmiştir (Deveci, Belet ve Türe, 2013).

Yukarıdaki çalışmaların dışında Türk Dünyası'nda değer eğitimiyle ilgili olarak ülkemizde farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalardan birisi Güven'in (2014) yaptığı çalışmadır. Araştırmacı, Türk efsanelerini değer eğitimi açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda sevgi, saygı, yardımseverlik, dayanışma, dürüstlük, vatan sevgisi, çalışkanlık, estetik ve sağlıklı olma gibi değerlerin efsanelerde *ön plana çıktığı görülmüştür* (Güven, 2014). Diğer bir çalışma ise ülkemizdeki değer eğitiminde "Türk Dünyası Bilgelerinin" nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgilidir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014).

Yukarıda bahsedildiği üzere farklı sebeplerden dolayı, Türk Dünyası ortak değerlerinin yeni nesle aktarılmasında sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle ailede, kitle iletişim araçlarında, edebiyatta ve okullardaki öğretim materyallerinde Türk Dünyası değerlerinin istenilen seviyede yer almaması ve bu konuda gençlere model olacak yetişkinlerin sayısının azlığı Türk Dünyası değerlerinin aktarımında yaşanan problemlerin başında gelmektedir. Bu problemi ortadan kaldırmanın yollarından birisi, ilgili değerlerin öğretilip benimsetilmesini sağlamaktır. Özellikle tarih dersleri ve öğretmenlerine Türk Dünyası temel değerlerinin öğretiminde özel bir rol verilmelidir. Bu bağlamda tarih öğretiminden sorumlu öğretmenler, derslerini ilgili değerleri destekleyecek nitelikte yürütebilecek bilgi, beceri ve tutuma sahip olmalıdırlar. Bunun için tarih öğretmen adaylarının eğitim sürecinde öğretmen adaylarına bu değerlerin neler olduğu ve nasıl kazandırılabilceğiyle ilgili eğitim verilmelidir. Bu süreçte yapılması gereken işlerden birisi, tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası temel değerleri hakkındaki düşüncelerinin tespit edilmesidir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiği zaman bu konuyla ilgili detaylı çalışmaların olmadığı görülmektedir. Neticede tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası'nın temel değerlerinin neler olduğuyla ilgili görüşlerinin ortaya konulmasının alana katkı sağlayabileceği düşünülerek bu araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Pedagoji Programı öğretmen adaylarının Türk Dünyası temel değerlerine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu araştırma nitel bir tarama çalışmasıdır. Tarama çalışmalarıyla katılımcıların bir konu hakkındaki bilgi, duygu ve düşünceleri ortaya konulmaya çalışılır. Bu çalışmaları hem nicel hem de nitel bir anlayışla hayata geçirmek mümkündür. Araştırmada nitel yaklaşımın takip edilmesinin temel nedeni, tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası temel değerleri hakkındaki görüşlerine dair derinlemesine sonuçlar ortaya koymanın amaçlanmasıdır. Nitel çalışmalar, katılımcıların duygu, düşünce, inanç ve eylemlerini; derinlemesine bilgiler ortaya koyarak değerlendirebilmektedir (Bloor ve Wood, 2006).

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada, Tarih Pedagoji Programı'na devam eden öğretmen adaylarının Türk Dünyası değerleriyle ilgili görüşlerini tespit edebilmek amacıyla açık-uçlu anket formu kullanılmıştır. Açık-uçlu anketler önceden belirlenmiş sorular çerçevesince katılımcılara daha özgür bir biçimde duygu, düşünce ve deneyimlerini ifade etme şansı sağlamaktadır. Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde ilk aşamada ilgili literatüre başvurulmuştur. İlgili literatür ışığında araştırmanın sınırları çizilmiş, çalışmanın problemi tanımlanmıştır. Daha sonra verilerin toplanacağı açık-uçlu dört soruluk taslak bir anket formu geliştirilmiştir. Geliştirilen açık-uçlu anket formlarının geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla araştırma grubu içerisinde seçkisiz olarak belirlenen iki erkek ve üç kız olmak üzere toplam beş öğretmen adayına uygulanmıştır. Anket formuyla ilgili daha sonra alan eğitiminde uzman iki kişinin görüşü de alınmıştır. Bu çalışmalar neticesinde anket formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Geliştirilen açık-uçlu anket formu, 46 kız ve 43 erkek olmak üzere toplam 89 Tarih Pedagoji Programı öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Öğrencilere sorulan değer ve Türk Dünyası kavramlarının analizinde ilgili literatürdeki kavram karşılıkları esas alınarak ve kavramlarla uyum bağlamında değerlendirme yapılmıştır. Temel kavramların dışındaki soruların analiz sürecinde, ilgili literatürde Türk Dünyası değerlerini inceleyen çalışmaların neticesinde belirlenen değerlere dayalı olarak iki araştırmacı tarafından analiz gerçekleştirilmiştir. Her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlama uyum yüzdesi %86 çıkmıştır.

Daha sonra ise nitel analiz anlayışıyla elde edilmiş veriler frekansları hesaplanarak, tablolar halinde sunulmuştur.

Çalışma Grubu:

Çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Pedagoji Programı'na devam eden büyük çoğunluğu Türk Dünyasına yönelik eğitim almış öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Mezun Olduğu Üniversite Bilgilerini Gösteren Tablo

Kategoriler	Kadın	Erkek	Toplam
Karadeniz Teknik Üniversitesi	23	27	50
Giresun Üniversitesi	15	14	29
Atatürk Üniversitesi	7	2	9
Fırat Üniversitesi	1	-	1
Toplam	46	43	89

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin 4 farklı üniversitesinden mezun olan 46 Kadın, 43 Erkek olmak üzere toplam 89 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada cevabı aranan diğer bir soru, öğretmen adaylarının öğrenim hayatları boyunca Türk Dünyası'na yönelik ders alıp almadıklarıyla ilgilidir. Tablo 2'de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının tamamına yakınının Türk Dünyası'nın farklı boyutlarıyla ilgili eğitim aldıkları ve sadece 4 tanesinin bu konuyla ilgili eğitim almadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Sürecinde Türk Dünyası'na Yönelik Ders Alıp Almama Durumlarını Gösteren Tablo

Kategoriler	Kadın	Erkek	f
Aldım			
Çağdaş Türk Devletlerinin Tarihi	24	24	48
Çağdaş Türk Devletlerinin Ekonomisi	14	15	29
Türk Dünyasının Maddi Kültür Öğeleri	11	10	21
Türk Dünyasının Manevi Kültür Öğeleri	11	10	21
Türk Dünyası Coğrafyasının Stratejik Önemi	5	3	8
Türk Dünyası Coğrafyasının Politik Önemi	5	3	8
Türk Dünyası'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	8	9	17
Almadım			
Okuduğum Üniversitede kasıtlı olarak verilmediğini düşünüyorum	-	1	1
Bu denli kapsayıcı bir ders almadık	3	-	3
Cevapsız	-	-	-
Toplam	81	75	156

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının yarısına yakını (N\48) Türk devletlerinin tarihi hakkında eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Türk Dünyası ekonomisi (N\29) ve kültürü (N\21) tarih öğretmen adaylarının almış oldukları diğer dersler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde açık-uçlu anket aracılığıyla elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir. Çalışmada öğretmen adaylarının değer kavramına yükledikleri anlamlar ortaya konmak istenmiştir. Bu çerçevede, adaylara ilk olarak “değer” kavramının onlar için ne anlam ifade ettiği sorulmuştur. Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Değer Kavramına Yüklemiş Oldukları Anlamları Gösteren Tablo

Kategoriler	Kadın	Erkek	f
Bir nesneye biçilen anlam	11	13	24
İnsanın eylemlerine yön veren normlar	8	7	15
Birey için önemli olan maddi-manevi her şey	8	6	14
Örfi öğretiler	7	6	13
Dini öğretiler	7	6	13
Toplumun ortak yaşayış şekli	5	5	10
Bir insanın önem verdiği milli anlayışlar	5	5	10
Bir insanın önem verdiği manevi anlayışlar	5	5	10
Bir insanın önem verdiği evrensel anlayışlar	5	5	10
İnsanların ortak düşünce şekli	5	-	5
Toplumun ortak kültürünü oluşturan parçaların bütünü	4	-	4
Bir milletin birbiriyle olan duygusal bağlarının tamamı	4	1	5
Bir milletin birbiriyle olan kültürel bağlarının tamamı	4	1	5
Cevapsız	1	3	4
Toplam	79	63	142

Tablo 3’te verilen cevaplar incelendiğinde, cevapların tamamının ilgili literatürde yer alan değer kavramını tam anlamıyla karşılayacak tanımlamalar olmadığı görülür (bkz. Bolay, 2013; TDK, 2017; Demir, 1997; Erdem, 2003; Öncül, 2000). Elde edilen verilere göre, öğretmen adayları değer kavramının özelliklerini anlayış, yaşam şekli, norm ve kültür gibi kavramlara referansla tanımlama eğilimindedirler.

Öğretmen adaylarına yöneltilen ikinci soru, “Türk Dünyası” kavramından ne anladıkları ve nasıl tanımladıklarıdır. Tablo 4’te görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının çoğunluğu Türk Dünyası kavramına farklı açılardan yaklaşmışlardır.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Türk Dünyası Kavramına Yüklemiş Oldukları Anlamları Gösteren Tablo

Kategoriler	Kadın	Erkek	f
Türk milletinin nüfus yoğunluğunun olduğu coğrafya	19	17	36
Türkçe konuşan toplulukların yaşadığı coğrafya	15	13	28
Ortak kültüre sahip toplulukların yaşadığı yer	11	13	24
Bölünmüşlük/Parçalanmışlık	4	1	5
Birlikte yaşama ideali	-	1	1
Cevapsız	-	-	-
Toplam	49	45	94

Yukarıdaki verilere dayalı olarak aday öğretmenler Türk Dünyası kavramını coğrafyayı merkeze alarak, nüfus (N\36), dil (N\28) ve kültür (N\24) bağlamında tanımlamışlardır. Tablo 4’te yer alan ilk iki kategorideki tanımlamalar literatürdeki tanımlamaların bir kısmıyla örtüşmektedir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015; Ünal ve Özmen, 2012; Andican, 1996; Özey, 2007, Alım, 2009: 584).

Çalışmada tarih öğretmen adaylarına sorulan son soru ise, “Türk Dünyası’nın temel değerlerinin neler olduğudur. Tablo 5’te görüldüğü üzere, öğretmen adayları Türk Dünyası’yla ilgili temel değerleri 12 farklı kategorilerde toplamışlardır.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarına Göre Türk Dünyası Temel Değerlerini Gösteren Tablo

Kategoriler	Kadın	Erkek	f
Bağımsızlık	14	16	30
Adalet	13	11	24
Vatan Sevgisi	11	7	18
Hoşgörülü olma	10	7	17
Din	8	7	15
Dil	9	5	14
Cesaret	5	9	14
Merhametli olma	9	4	13
Bayrak	5	8	13
Millet	3	7	10
Dürüstlük	4	5	9
İstiklal Marşı	-	1	1
Cevapsız	-	-	-
Toplam	91	87	178

Yukarıdaki cevaplardan görüldüğü üzere, bağımsızlık (N\30), adalet (N\24), vatan sevgisi (N\18), hoşgörülü olma (N\17) ve din (N\15) ilk beş sıraya yerleşen değerler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası’nın temel değerleri olarak ifade ettiği dürüstlük, merhamet, hoşgörü,

bağımsızlık, vatanseverlik ve cesaret gibi değerler diğer çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Arslanoğlu 2005; Özbay ve Karakuş, 2011; Deveci, Belet ve Türe: 2013; Aydemir, 2015). Buna karşın, öğretmen adaylarının alan yazında Türk Dünyası'nın temel değerleri arasında gösterilen, aile birliği, sevgi, saygı, estetik, temizlik, sağlıklı olmaya özen gösterme, sorumluluk, bilimsellik, misafirperverlik, onurlu olma, dayanışma, cömertlik ve yardımseverlik gibi değerlere yer vermediği görülmektedir. Başka bir deyişle bu cevaplardan aday öğretmenlerin Türk Dünyası'nın temel değerlerinin tamamını bilmedikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası değerlerine yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. İlk olarak, tarih öğretmen adaylarının değer kavramını tanımlamada problemler yaşadıkları ve değer kavramından ziyade bu kavramın belirli özelliklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Başka bir deyişle adaylar, değer kavramının bir yönü üzerinde yoğunlaşmışlar ve bu kavramı tam anlamıyla tanımlayamamışlardır. İkinci olarak aday öğretmenlerin Türk Dünyası kavramını coğrafyayı merkeze alarak nüfus, dil ve kültür bağlamında tanımladıkları görülmektedir. Bu veriler ilgili literatürdeki Türk Dünyası kavramıyla örtüşmektedir (Ünal ve Özmen, 2012; Andican, 1996; Özey, 2007; Alım, 2009).

Çalışmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise, öğretmen adaylarının tamamına yakınının Türk Dünyası'nın farklı boyutlarıyla ilgili dersler aldıklarıdır. Adayların almış oldukları dersler incelendiği zaman, bu derslerin askeri, siyasi ve politik içerikli olduğu; kültürel içerikli derslere ise adayların eğitiminde çok fazla yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak öğretmen adaylarının Türk Dünyası temel değerlerini sıralamadaki ilk beş tercihi: bağımsızlık, adalet, vatan sevgisi, hoşgörülü olma ve dindir. Buna karşın adayların Türk Dünyası'nın diğer temel değerleri arasında gösterilen aile birliği, sevgi, saygı, estetik, temizlik, sağlıklı olmaya özen gösterme, sorumluluk, bilimsellik, misafirperverlik, onurlu olma, dayanışma, cömertlik ve yardımseverlik gibi değerler öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında yer almamaktadır. Bunun nedenlerinden birisi, teknolojik, kültürel ve ekonomik açıdan toplumumuzda meydana gelen değişme ve gelişmelerin değerlerimizde yol açtığı erozyon olarak gösterilebilir. Özellikle çekirdek ailelerin sayısındaki artış, kitle iletişim araçlarının kültürümüz üzerindeki etkisi ve yeni nesle rol model olabilecek kişilerin sayısındaki azalma

ve popüler kültürün hakimiyeti öğretmen adaylarının Türk Dünyası'na ait bazı değerleri bilememe ve önem atfetmemelerine neden olarak gösterilebilir.

Araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- Tarih öğretmen adaylarına Türk Dünyası temel değerlerinden olan aile birliği, sevgi, saygı, estetik, temizlik, sağlıklı olmaya özen gösterme, sorumluluk, bilimsellik, misafirperverlik, dayanışma, cömertlik ve yardımseverlik gibi değerlere yönelik eğitim verilmelidir.
- Tarih öğretmen adaylarının Türk Dünyası temel değerlerini içselleştirilmesini sağlayacak aktif öğrenme etkinlikleri düzenlenmelidir.
- Tarih öğretmen adaylarına değer öğretimi konusunda eğitim verilmelidir.

Kaynakça

- Alım, M. (2009). Coğrafya Eğitimi Öğrencilerinin Türk Dünyası Algıları (Atatürk Üniversitesi Örneği) *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6 (2). 574-586.
- Andican, A.A. (1996). *Değişim Sürecinde Türk Dünyası*. İstanbul: Emre Yayınları.
- Arslandoğlu, İ. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. Küreselleşme Karşısında Değerlerimiz Sempozyumu. *Felsefe Dünyası Dergisi*. 3-4 Haziran 2005/41. 64-77.
- Artun, E. (2006). Ortak Türk Folklorunun Geleceğe Aktarılması ve Çukurova Nogaylarının Halk Kültürü Araştırması Çalışmaları. *II. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu* 16-23 Ağustos 2006 Ukrayna-Kırım. 16.04.2017'de http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKU-ROVA/makaleler/artun_ortak_turk_folkloru_nogay.pdf edinilmiştir.
- Aydemir Ö.K. (2015). Dedem Korkut'un Türk Dünyasındaki Ortak Kültürel Kodların Devamlılığında Felsefe ve Dilbilim Temelli Stratejik Değeri ve İşletim Önerisi, 3. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi*. Çeşme-İzmir. 249-256.
- Bloor, M. ve Fiona, W. (2006). *Keywords in Qualitative Methods*. London: Sage Publication.
- Bolay, S. H. (2013). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demir, Ö. ve Acar M., (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Demircioğlu İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008) Değerlerin Oluşması Sürecinde Tarih Öğretimi; Amaç, İşlev ve İçerik, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 6(15). 69-88.
- Demircioğlu İ.H. ve Demircioğlu E. (2014). Türk Dünyası'nda Değer Eğitimi ve Gaspıralı İsmail, Ölümünün 100. Yılında Gaspıralı: Dilde, Fikirde, İşte Birlikte Neredeyiz? Bişkek, Kazakistan, 15-17 Ekim 1 (1). 244-251.

- Demircioğlu, E. ve Demircioğlu, İ.H. (2015). Türk Dnyası Ortak Tarih Ders Kitabı Nasıl Yazılmalıdır? *Türk Yurdu Dergisi*, (337). 50-54.
- Deveci, H., Belet, D. ve Türe, H. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12 (46), 294-321.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(4). 55-72.
- Gökay, O. Ş. (1994). Dede Korkut. *TDV İslam Ansiklopedisi* (c.9, s.77-80). Ankara: Diyanet Yayınevi.
- Gudmundsdottir, S. (1991). Values in Pedagogical Content Knowledge. *Journal of Teacher Education*. 41 (3). 44-52.
- Gürsoy-Naskali, E. (2007). Türk Dnyası'nın Tanımı. N. Öztürk ve A. Satan, (Ed.). *Türk Dnyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri*. (s. 13-16). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Güven, A.Z. (2014). Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(26). 225-246.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özbay, M. ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 1 (1). 21-31.
- Özey, R. (2007). Türk Dnyası'nın Jeopolitik Konumundan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, N. Öztürk ve A. Satan, (Ed.). *Türk Dnyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri*. (s.17-58). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- TDK (2017). Değer. *Güncel Türkçe Sözlük*. 13.04.2017'de http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58ef333d288173.53131398 edinilmiştir.
- Ünal, F. ve Özmen C. (2012). 1998 ile 2005 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Yer Alan Türk Dnyası Konularının Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20 (9). 445-459.

The Values of the ‘Turkic World’ in the Eyes of History Teacher Candidates: Example of Fatih Faculty of Education

İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU*

Ebru DEMİRCİOĞLU**

İnanç GENÇ***

Abstract

The aim of this study is to present the views of history teacher candidates regarding the values of Turkish World in history pedagogy program of the Karadeniz Technical University of Fatih Faculty of Education in the 2015-2016 academic year. The study was arranged according to qualitative research pattern and the data were collected through an open-ended questionnaire. The questionnaire was developed in the light of the relevant literature and research question and then was given the final shape after pilot study. Data collection tool applied to a total of 89 teacher candidates, 46 women and 43 men. The survey data were evaluated according to the descriptive analysis approach. In the light of the data obtained, it is observed that students teachers were not able to fully define the

* Prof., Gendarmerie and Coast Guard Academy. **E-mail:** demircioglu61@yahoo.com.

** Associate. Prof., Department of Turkish and Social Sciences Education, Fatih Faculty of Education, Karadeniz Technical University., **E-mail:** isiginkizi@yahoo.com.tr

*** Educationist, ÇSGB, Trabzon, **E-mail:** inancgenc@yahoo.com

Received: 30.11.2017 - **Accepted:** 09.10.2018

concept of value. In addition, the candidates explained the concept of the Turkish world by taking population, language and culture into the center. It is also understood that the majority of teacher candidates received training on different aspects of the Turkish world. Finally, the first five choices of teacher candidates about the basic values of the Turkish world are independence, justice, love of the homeland, tolerance and religion. On the contrary, it is understood that the teacher candidates are not aware of the values such as family unity, love, respect, aesthetics, cleanliness, care to be healthy, responsibility, scientificity, hospitality, honor, solidarity, generosity and charity, which are among the basic values of the Turkish world.

Keywords: History education, Turkic world, Value, History teacher candidate.

Introduction

After the collapse of the Soviet Union and emerging Turkish Republics, the concept of the Turkic World was often used in the daily and academic literature in Turkey at the end of the last century (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015; Ünal ve Özmen, 2012). Although this concept was used frequently at the end of the last century in Turkey, it has not been defined clearly. One of the main reasons for this is that Turks have been living in different part of the World. As a result of this, it is difficult make a clear definition of this concept (Alım, 2009). The Turkic World with a general definition covers 300 million populations living in the geography of the Turkish Republic, Balkans, Cyprus, Kirkuk, Crimea, East Turkistan, Iran, Afghanistan, the Turkish Republics and autonomous districts which affiliated Russian Federation (Andican, 1996; Özey, 2007). Besides this, the Turkic World can also be defined as culturally (Gürsoy Naskali, 2007).

Language, literature, history and geography of the Turkic World have been on the agenda of researchers and these topics have also been the topics of academic research in Turkey. Another topic which can be researched in terms of the concept Turkic World is values. Turks set up different states in different parts of the world and introduced their own values. For this reason, tracks of the Turkish culture and values can be seen in different parts of the World.

It is difficult to define value easily. As the related literature is examined, it seems that there are different definitions of value. Value is the abstract or concrete principle that determines the significance of an object, entity or activity (TDK, 2007; Demir ve Acar 1997; Erdem, 2003; Öncül, 2000).

Values are important to construct a nation and keep nation together. Societies transmit values through family, school and activities outside the school. At this point, it should be noted that there is an erosion regarding values in the 21. Century. For this reason, research should be made to protect and transfer values for tomorrow. Especially, values of the Turkic World should be researched and be given place in curriculums (Artun, 2006).

At this point, it should be asked what the values of the Turkic World are. Especially, the literary products provide information regarding values of the Turkic World. One of the elements of literary products is Dede Kortut stories which consist of main values of the Turkic World. Related literature indicates that the common values of the Turkic World in the light of Dede Korkut stories are as follows: family cohesion, love, honesty, respect, aesthetic, cleaning, taking care to be healthy, courage, responsibility, scientificness, hospitality, being honorable, dignity, solidarity, patriotism, generosity, benevolence, mercy, tolerance, freedom\ independence (Özbay ve Karakuş, 2011; Deveci, Belet ve Türe: 2013; Aydemir, 2015). As related literature is examined, it appears that there is not enough research concerning views of history teacher candidates about values of the Turkic World.

Aim of the Research

The main aim of the research is to determine view of history teacher candidates about values of the Turkic World which attends History Pedagogy Program of Trabzon University of Fatih Faculty of Education during the 2015\2016 education period.

Method

This research is a descriptive study based on qualitative approach. It is possible to gather deep information through qualitative research. In this research, it is aimed to gather detailed information about the values of the Turkic World by qualitative approach. The main reason for following a qualitative approach in the research is that history teacher candidates ' views about values of the Turkic world will be revealed in depth. Qualitative studies can evaluate the feelings, thoughts, beliefs and actions of the participants by revealing in-depth information (Bloor and wood, 2006).

Study Group

Those students who attend History Pedagogy Program of Karadeniz Technical University of Fatih, Faculty of Education during 2015\2016 education period are the study group of this research. A total of 89 (89 female-43 male) teacher candidate participated the research. It is understood that nearly all teacher candidates receive education on different dimensions of the Turkic World.

Data Collection Tool

In this study, an open-ended questionnaire was used to determine the views of teacher candidates about the values of Turkic World. Open-ended questionnaires allow participants to express their feelings, thoughts and experiences more freely in the framework of pre-defined questions. At the first stage of development of this data collection tool, the relevant literature has been examined. In the light of the relevant literature, the limits of the research were drawn and the problem of the study was defined. A draft questionnaire was developed to collect data. In order to increase the validity and reliability of open-ended questionnaire, a total of five teacher candidates, two males and three females, were selected from among the research group. The opinions of two experts was also taken in the field training. As a result of these aforementioned efforts, a final form of the questionnaire was given.

Findings and Comments

This section consists of findings of the research and comments. First of all, students were asked what the value is. Different categories emerged based on the answers of teacher candidates some of which are meaning given to an object or action (N\24), norms that direct human action (N\15), material and spiritual things which are important for society and person (N\14). These answers indicate that teacher candidates could not make a full definition of value. Their answers are about different aspects of the concepts of value. Another question is about how teacher candidates define the Turkic World. The data shows that the majority of them gave different answers to this question. Answers of teacher candidates were mainly focus on population (N\36), language (N\28) and culture (N\24).

Another question asked is about whether or not teacher candidates have been given a lesson regarding the Turkic World. It seems that the great majority of

teacher candidates have been given lessons about different aspects the Turkic World. Nearly half of them (N\48) were given education concerning history of the Turkish states. Besides this 29 of them were given education about the economy of the Turkic World. Furthermore, 21 teacher candidates stated that they were given a lesson concerning culture of the Turkic World. Final question asked to history teacher candidates is about what the values of the Turkic World are. They listed 12 vales as the value of the Turkic World. Six of them are as follows; independence (N\30), justice (N\24), love of country (N\18), religion (N\15), language (N\14) and courage (N\14). These results are in line with outcomes of Arslanoğlu (2005), Özbay ve Karakuş (2011), Deveci, Belet ve Türe (2013) and Aydemir (2015). On the other hand, they did not mention some of the main values of the Turkic World such as family union, love, respect, aesthetic, cleanliness and care to be healthy.

Conclusion and Recommendations

In this study, which was carried out with the aim of presenting the views of history teacher candidates towards the values of Turkic world, the following results were obtained. First of all, it appears that history teacher candidates did not adequately define the concept of value. In other words, candidates concentrated on one aspect of the concept of value and could not fully define it. Secondly, it is observed that teacher candidates have defined the concept of Turkic world in the context of population, language and culture by taking the geography to the center. This data is consistent with the Turkic world concept in the relevant literature (Ünal and Özmen, 2012; Andican, 1996; Özey, 2007; Alma, 2009). Another result in this study is that nearly all teacher candidates given lessons about different aspects of the Turkic World. When the courses taken by the candidates were examined, it can be said that these courses had military, and political content and that the courses with cultural content were not included in the training of the candidates.

Finally, the first five choices of teacher candidates in listing the basic values of the Turkic world are independence, justice, love of the country, tolerance and religion. On the other hand, among the other basic values of the Turkic world of candidates, the family union, love, respect, aesthetic, cleanliness, care to be healthy, responsibility, scientific, hospitality, dignity, solidarity, generosity and charity are not among the answers given by the students. One of the reasons for

this is the erosion caused by the changes and developments in our society in terms of technological, cultural and economic factors.

The following recommendations can be made in the light of the data obtained;

- History teacher candidates should be given education regarding values such as family union, love, respect, aesthetic, cleanliness and awareness to health.
- Active learning activities should be organized to ensure that the history teacher candidates internalize the basic values of the Turkic World.
- History teacher candidates should be given education about value education.